

Sovon-Nieuws 1

30e jaargang
maart 2017

In dit nummer o.a.:

- Rouwkwikstaart: een uitgesproken voorjaarssoort
- Jaar van de Koekoek 2017 gestart
- Onderscheid van Wilde Eend en Soepeend; deskundigen aan het woord
- CHIRP neemt teruggang Scholekster populatie onder de loep
- Nestkaarten: cruciaal voor vogelonderzoek
- Indrukken van midwintertelling 2017
- Jarige MUS volop in beweging

Magische grens

Sovon-Nieuws

Nieuwsbrief van Sovon Vogelonderzoek Nederland over vogeltellingen, de vereniging en andere zaken betreffende vogels in Nederland.

Redactie

John van Betteray, Fred Hustings, Loes van den Bremer & Albert de Jong. Fotoredactie Harvey van Diek. Overname van artikelen of illustraties alleen in overleg.

Lidmaatschap

Contributie: € 17,50; (oud)waarnemers, leden van Vogelwerkgroepen en jongeren betalen € 14,50. Sovon-leden ontvangen viermaal per jaar Sovon-Nieuws en korting op Sovon-uitgaven en het abonnement op Limosa (pluslidmaatschap € 34,50). Zie voor lid worden en diverse tarieven www.sovon.nl/lidmaatschap.

Bestuur

Voorzitter Roelof ten Doesschate

Secretaris Susan Kaak

Penningmeester Dennis Meeuwissen

Overige bestuursleden Jaap van Gent, Lilian van den Aarsen, Ben van Os en Marcel Visser

E-mail: bestuur@sovon.nl

Bureau

Kantoor Sovon te Natuurplaza,

Toernooiveld 1, 6525 ED Nijmegen.

Tel: 024 - 7 410 410

E-mail: info@sovon.nl

Homepage: www.sovon.nl

IBAN: NL37 TRIO 0391 2031 85

IBAN: NL57 RABO 0105 1170 56

Ledenraad

Kijk op sovon.nl/ledenraad voor de vertegenwoordiger(s) vanuit uw district.

E-mail: ledenraad@sovon.nl

Directeur Theo Verstrael

Communicatie Carolyn Vermanen

Monitoring en Inventarisaties Rob Vogel

Onderzoek en Advies Julia Stahl

Doelstelling

Sovon Vogelonderzoek Nederland volgt de veranderingen in aantallen en verspreiding van alle in ons land in het wild voorkomende vogels. Signalerend onderzoek (monitoring) en veld- en bureaustudies dragen bij aan het verklaren van de gesignaleerde ontwikkelingen. Onze drijfveer is het toegankelijk maken van kennis en informatie voor natuurbeheer, natuurbeleid en natuurbescherming. Daarbij zorgen we voor goede borging van onze kwaliteit, onafhankelijkheid en objectiviteit.

Sovon coördineert, stimuleert en ondersteunt systematisch veldonderzoek door vrijwilligers. De meetnetten voor broedvogels en watervogels zijn onderdeel van het Netwerk Ecologische Monitoring, uitgevoerd i.s.m. CBS en provincies en gefinancierd door het Ministerie van EZ en Rijkswaterstaat.

Lay-out: van Groot tot Klein

Druk: Veldhuis Media BV

Sovon-Nieuws wordt gedrukt op FSC-papier.

ISSN 1383-0635.

Foto boven:

Theo Verstrael (Josien Eulerink)

Foto's omslag:

Rouwwikstaart (René van Rossum)

Joost van Bruggen (Rob Buiters)

Rectificatie foto omslag vorige nummer: Visarend (Hans Gebuis)

Beurskoersen, wereldrecords, hoogste gebouw ter wereld; overall worden magische grenzen doorbroken. Sovon bleef niet achter: in december 2016 zorgden jullie ervoor dat de magische grens van 500 Punt-Transect-Tellingen (PTT) routes werd doorbroken. En niet zo'n beetje ook, de teller stakte pas bij 549 (!) getelde routes. Misschien druppelen er nog wel een paar na, maar dit is al een geweldig resultaat.

Het PTT-project voor wintervogels is het oudste meetnet van Sovon, voorzichtig gestart in 1978 maar echt 'losgegaan' in 1980, net na het uitkomen van de eerste Nederlandse broedvogelatlas (Teixeira, 1979; wie heeft 'm niet?). Aanvankelijk werd aan de tellers gevraagd om in november, december en februari te tellen, later kwam daar augustus bij om ook inzicht te krijgen in de nazomeraantallen van onze vogels. Vanwege gebrek aan structurele financiën voor de coördinatie van het project én omdat drie tellingen in de winter weinig meerwaarde opleverden is het PTT teruggebracht tot één telling, in december. Het aantal getelde routes steeg al snel naar rond de 400 om in de jaren negentig wat terug te vallen. Rond de eeuwwisseling werd de grens van 400 getelde routes weer aangetikt, om er niet meer onder te komen. De laatste jaren groeide het licht door naar rond de 450 om vorig jaar dus door de grens van 500 heen te schieten. Een gerichte actie vanuit Sovon om nieuwe tellers te vinden (welkom!) én de introductie van AviMap voor het PTT hebben er volgens ons toe bijgedragen dat er zoveel routes zijn geteld. Al moeten we niet vergeten dat PTT-tellen vooral heel leuk is: lekker naar buiten in een periode dat velen dat weinig doen, een eenvoudige maar duidelijk methode, de kans om leuke soorten tegen te komen, meedoen aan een lange, betekenisvolle reeks van tellingen én weinig administratie dragen bij aan het succes.

Ik tel zelf ook al vele jaren een PTT-route. In mijn jaren bij het Centraal Bureau voor de Statistiek kon dat zelfs in werktijd, om tellingen te doen in gebieden waar weinig routes lagen maar wel gewenst waren. Denk aan Vlieland, Ameland, Schouwen-Duiveland, de Afsluitdijk en de Brouwersdam; dat waren nog eens tijden! Het mooie is dat de meeste van die routes nog altijd worden geteld.

Ik hoop dat de komende jaren nog meer tellers kennis gaan maken met het PTT en mee gaan maken hoe bevredigend het is om na een winters dagje lekker tellen thuis te komen met koude wangen, een mooi lijstje waarnemingen en het gevoel dat die warme chocola (of iets sterkers) dik verdient is!

● *Theo Verstrael*

Agenda 2017

April

- (8) Slaapplaatstelling Scholekster, Kempaan, Grutto
- (15) watervogeltelling monitoringgebieden, ganzen- en zwanentelling; steekproeftelling Waddengebied & Brand- en Rotgans-telling

Mei

- (6) telling Brand- en Rotgans
- (13) watervogeltelling selectie monitoringgebieden, integrale telling Waddengebied
- (6-14) Nationale Vogelweek

Juni

- (2/3) simultaantelling Kwartelkoning
- (17) watervogeltelling selectie monitoringgebieden, steekproeftelling Waddengebied
- (23/24) simultaantelling Kwartelkoning

Rouwkwikstaart: een uitgesproken voorjaarssoort

In het voorjaar loont het om alle 'witte kwikstaarten' goed te bekijken want juist dan is er een kans op een Rouwkwikstaart *Motacilla yarrellii*. Determinatie is echter niet altijd even eenvoudig.

Voor onderstaand overzicht zijn bijna 25.000 waarnemingen bewerkt afkomstig uit het Bijzondere Soorten Project (BSP) van Sovon en uit de omvangrijke databases van Trektellen.nl en Waarneming.nl.

Herkomst en broeden

Rouwkwikstaarten broeden in Groot-Brittannië en, schaars, van Noordwest-Frankrijk tot in Noorwegen en Zweden. Ze overwinteren in Groot-Brittannië (met name de zuidelijke helft), langs de Atlantische kust van Frankrijk, op het Iberisch Schiereiland en tot in Noord-Afrika. De Britse populatie, rond 450.000 paren (2009), laat op de lange termijn geen duidelijke trend zien. Perioden van groei en afname wisselden elkaar af (bto.org). Populaties elders zijn klein met enkele (tientallen) paren per land, veelal mengparen met Witte Kwikstaart.

In Nederland zijn 400 Rouwkwikstaarten geringd waarvan er twee zijn teruggevangen in Nederland en twee in Schotland (geringd in 1999 op Texel resp. 2014 in Callantsoog). Daarnaast zijn vogels gevangen die geringd zijn op Guernsey in 1989, de zuidkust van Engeland in 2010 (met kleuringen) en de zuidwestkust van Noorwegen in 2016 (H. van der Jeugd, Vogeltrekstation).

Determinatie lastig

Rouwkwikstaarten in zomerkleed zijn herkenbaar aan een combinatie van kenmerken, met o.a. een zwarte stuit, donkergrijze flank en zijborst en een donkergrijze tot zwarte mantel zonder duidelijke lengtestrepen. Met enige regelmaat komen er echter 'intermediaire vogels' voor met bijvoorbeeld grijze bovendelen en stuit (als Witte Kwikstaart) maar met zwart op de mantel en/of schouderveren (als Rouwkwikstaart). Sommige exemplaren hebben een opvallend patroon van zwarte lengtestrepen op de mantel, wat een Rouwkwikstaart normaal niet heeft. Bovendien tonen Witte Kwikstaarten donkerder bij somber weer, ook iets om rekening mee te houden.

De meest voor de hand liggende verklaring is dat ten minste een deel van deze 'intermediaire' vogels hybriden betreft (vrijwel jaarlijks worden er mengparen met jongen gezien in ons land). Een andere

Rouwkwikstaart, adulte man. Zwarte rug en grijze flanken maken dit tot een klassieke man Rouwkwikstaart. Zeeland, 27 maart 2010. Foto: Martin van der Schalk

mogelijkheid is dat het in sommige gevallen gaat om kleedvariatie van één van beide soorten (zie verder Adriaens *et al.* 2010, Dutch Birding 32: 229-250).

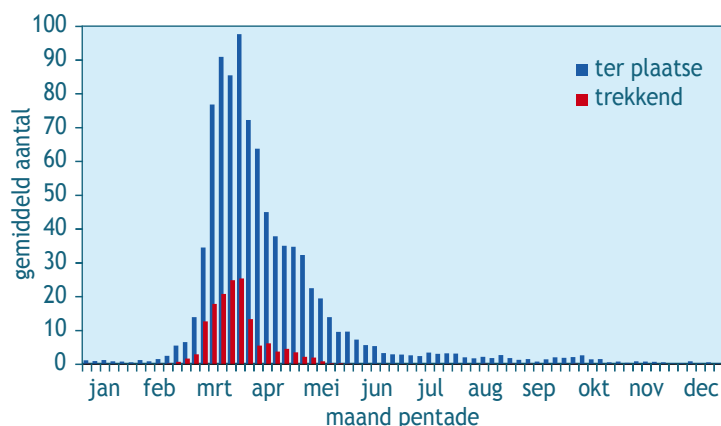
In de database van Waarneming.nl zijn ook vogels opgenomen als 'hybride Rouw x Witte Kwikstaart', deels jongen van lokale broedgevallen. In recente jaren gaat het om enkele tientallen vogels per jaar.

Uitgesproken voorjaarspiek

Er zijn weinig soorten die zo sterk in het voorjaar pieken als de Rouwkwikstaart. De

trek komt op gang in de laatste decade van februari, is eind maart op zijn maximum en loopt in april weer af (figuur 1). Van iedere 100 overtrekkende Rouwkwikken in het voorjaar worden er gemiddeld 2 in februari gezien, 69 in maart, 25 in april en 4 in mei; bij de vogels aan de grond is dat 2, 49, 36 en 13.

Dé telpost in ons land om ervaring op te doen met trekkende Rouwkwikstaarten is Breskens. Van de op naam gebrachte 'witte kwikstaarten' werd 7% er gedetermineerd als 'Rouwkwik' terwijl 93% als 'Witte witte'

Figuur 1. Rouwkwikstaart. Seizoenspatroon in 2000-16, waarbij onderscheid is gemaakt tussen pleisterende en overtrekkende vogels per pentade (vijfdaagse periode).

de boeken in ging (Telgroep Breskens 2014, Trektellen.nl).

De Rouwkwikstaart trekt er gemiddeld enkele dagen eerder door dan de Witte Kwikstaart (mediane datum 15 resp. 17 maart). Dagrecords in Breskens (53 op 7 maart 2001, 48 op 25 maart 1996) zijn indrukwekkend, vergeleken met trektel-posten langs de Hollandse kust (max. 12 op drie posten), maar liggen natuurlijk ruim onder die van Witte Kwikstaart (in Breskens 631; voor 'witte kwikstaart spec.' 4092). In verhouding liggen de dagrecords op noordelijker telposten verder uit elkaar. Voorbeelden zijn de Groninger posten Noordkaap (max. 6 Rouwkwikstaarten en 2247 Witte Kwikstaarten) en Eemshaven (7 resp. 1366) ('witte kwikstaart spec.' wordt op deze posten niet gebruikt).

Vooraf langs de kust

Rouwkwikstaarten die in het voorjaar in Nederland worden gezien, zijn vrijwel allemaal onderweg naar de Britse Eilanden. Dit zien we terug in de verspreiding: door stuwving worden de meeste vogels langs de kust (Zeeland t/m Waddeneilanden) gezien. Hoe dieper in het binnenland, hoe schaarser de soort (figuur 2).

De weinige meldingen in oktober-januari komen met name vanaf Texel, Vlieland, Terschelling en uit het westelijk Deltagebied. In de oostelijke helft van het land is de soort dan zeldzaam, al zijn er

meldingen tot in Limburg en Twente.

Groepen van meer dan 20 Rouwkwikstaarten, vaak pleisterend met Witte Kwikstaarten, zijn bijzonder en worden met name langs de kust gezien. De grootste groepen zijn gemeld in het Waddengebied: Texel (34 op 22 maart 1997), Terschelling (35, 2 april 1997), Den Oever NH (40, 11 maart 2001) en Vlieland (40, 14 maart 2001). Ook in het binnenland kunnen groepen verschijnen, zoals op 8 maart 1998 (25 bij Hilversum NH) en op 1 april 2015 (25 bij Waddinxveen ZH).

Van zuid naar noord

Omdat Rouwkwikstaarten bij Breskens ons land binnenkomen, wekt het geen verwondering dat de vogels daar eerder overvliegen dan gemiddeld in het land (15 resp. 21 maart). Na aankomst in Nederland blijft een deel van de vogels enige tijd pleisteren, dit zien we terug in de mediaan voor vogels 'ter plaatse' (voorjaar 1989-2016: 29 maart).

Regelmatig bezette voorjaarstelposten laten fraai zien dat de Rouwkwikstaarten in twee weken tijd van zuid(west) naar noord doortrekken: Breskens ZI (mediaan 15 maart), Parnassia - Kennemerduinen NH en De Horde - Lopik Ut (beide 21^e), Berkheide - Katwijk ZH (22^e), De Vulkaan - Den Haag ZH en Maarnsche Berg Ut (beide 23^e), Hondsbossche Zeewering/Camperduin NH (25^e), Kamperhoek Fl

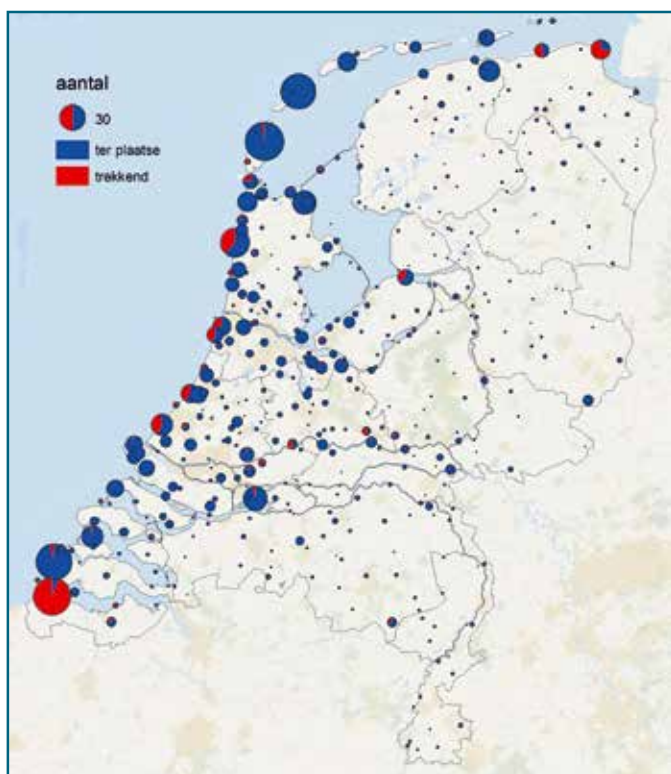
Rouwkwikstaart? De stuit lijkt wat grijze vlekjes te hebben, Noorderdijkweg - Dijkgatweide NH, 19 maart 2011. Foto: Martin van der Schalk

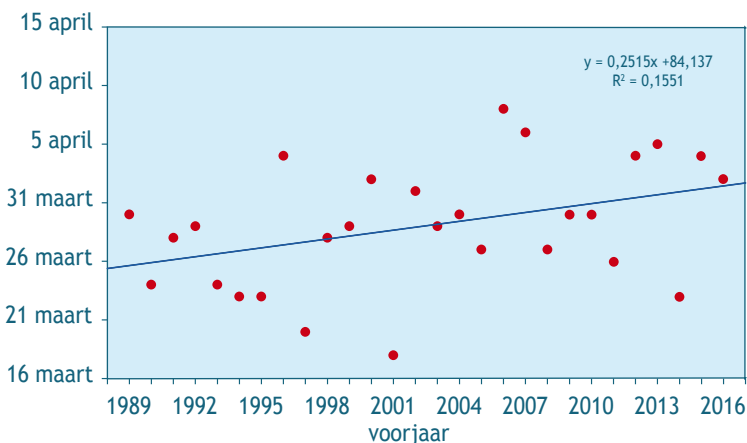
(26^e), Eemshaven Gr (30^e), Noordkaap Gr (31^e) en Huisduinen NH (3 april). Witte Kwikstaarten laten eenzelfde patroon zien, ze passeren op de noordelijke telposten (Noordkaap, Eemshaven) twee weken later dan in Breskens (mediaan 31 maart resp. 17 maart). Telpost Fonteintjes bij Zeebrugge in Vlaanderen, ruim 25 km 'voor' Breskens laat een vergelijkbare vroege doortrek van Rouwkwikstaarten zien (16 maart).

Steeds later?

Om jaarverschillen in timing te bekijken, concentreren we ons op pleisteraars (bij overtrekkende vogels heeft Breskens een relatief grote invloed). In 1989-2016 wisselden vroege en late Rouwkwikstaart-jaren elkaar af. De soort lijkt tegenwoordig later te passeren, in 2016 een week later dan in 1989 (figuur 3). Er is daarnaast een (zwak) negatief verband tussen de temperatuur tussen 15 maart en 10 april en de mediane datum. Bij een hogere gemiddelde temperatuur passeren de vogels gemiddeld wat eerder. In de koudste voorjaren, die van 2013 (gem. 2,5°C) en 1996 (5,0°C) viel de mediaan op resp. 5 en 4 april, in de warmste jaren (2014 10,5°C, 2005 10,2°C) was dat resp. 23 en 28 maart.

Figuur 2. Rouwkwikstaart. Verspreiding in 2000-16 (februari-mei), waarbij onderscheid is gemaakt tussen pleisterende en overtrekkende vogels.

Figuur 3. Rouwkwikstaart. Mediane datum, waarop 50% is vastgesteld, van pleisterende vogels in 1989-2016 (februari-juni).

Dat pleisterende vogels in ons land steeds later gezien worden, is opvallend. Het correleert niet met de legdatum van het eerste ei in Groot-Brittannië (in 1989-2015 gemiddeld 19 mei, bto.org). Deze legdatum toont jaarlijks vrij veel variatie maar laat eerder een vervroeging zien dan een verlaten (lineaire trend: 4 dagen eerder).

Zeldzame broedvogel

Een klein deel van de voorjaarsvogels blijft 'hangen' en komt bij ons tot broeden. In 2006-15 werden per jaar 6-17 territoria gemeld (gemiddeld 10), maar dit is ongetwijfeld onvolledig. In 1998-2000 werd de populatie geschat op minstens 20-30 broedparen. Bij 30 paren uit 2006-15 waarvan de beide ouders goed gezien zijn, ging het om 4 zuivere paren en 26 mengparen (incl. zeker twee waarbij een Witte Kwikstaart gepaard was met een vogel met intermediaire kenmerken). Bij de meeste mengparen was het mannetje een Rouwkwikstaart, waarschijnlijk omdat die ook het makkelijkst te herkennen zijn. Zeeland, Zuid- en Noord-Holland en de Waddeneilanden zijn samen goed voor 70% van de broedpogingen in 2006-15.

Amper in najaar en winter

Waarnemingen in het najaar en de winter zijn schaars, al moet bedacht

worden dat de vogels in winterkleed veel minder opvallen. De meeste meldingen hebben betrekking op mannetjes, vaak in een groep Witte Kwikstaarten.

Het ontbreken van een najaarspiek lijkt reëel en niet (alleen) een determinatieprobleem, aangezien ringbanen vrijwel geen Rouwkwikstaarten vangen in het najaar. In de database van Trektellen zitten slechts twee najaarsvangsten (130 in het voorjaar). Bij één ervan (8 augustus 2015 Meijndel ZH) wordt bovendien gemeld dat het mogelijk het mannetje van een lokaal broedgeval was. De tweede vogel betreft een vangst in juli (Kennemerduinen).

De 130 voorjaarsvangsten komen met name uit maart (61%) en april (37%), dagtotaal boven de twee zijn zeldzaam (max. 4 in het Zwanevater NH op 12 en 29 maart 2014).

Het lijkt er dus sterk op dat een deel van de Britse Rouwkwikstaarten in het voorjaar Nederland aandoet en ter hoogte van ons land de zee oversteeft, terwijl de na het broedseizoen wegtrekkende vogels ten zuiden van ons land de zee oversteken. Deze laten ons land dan dus letterlijk links liggen.

● Arjan Boele & Erik van Winden

Rob Goldbach Publicatie Fonds

Het Rob Goldbach Publicatie Fonds is een speciaal fonds van Sovon Vogelonderzoek Nederland. Het is ingesteld na het overlijden van ons oud-bestuurslid Rob Goldbach in 2009. Rob was acht jaar lang een gewaardeerd bestuurslid, fanatiek vogelaar én onderzoeker.

Doelstelling

Met het fonds willen we een bijdrage leveren aan de totstandkoming van (populair) wetenschappelijke artikelen en andere publicaties over vogelonderzoek. De publicaties zijn van groot belang voor verdere kennisontwikkeling en-overdracht. Publicaties over vogelonderzoek door vrijwilligers en/of werkgroepen uit de achterban van Sovon hebben een pré. Zo wil Sovon met het fonds een bijdrage leveren aan de totstandkoming van regionale publicaties, zoals een Avifauna of een jubileumoverzicht. Het fonds wordt gevuld door donaties, legaten en (indien mogelijk) een bijdrage van Sovon.

Recent gesteunde projecten

- *Vogels in Groningen* door Egbert Boekema (Avifauna Groningen)
- boek *Reizen langs de waterkant* (over onderzoek aan Dwergsterns) door René Beijersbergen
- boek *Griend – eiland voor vogels* door Jan Veen en Hanneke Dallmeijer
- biografie *Meneer Walters, een Amsterdamse natuur onderzoeker* door Martin Melchers

Hoe kunt u bijdragen?

Er wordt goed gebruik gemaakt van het Fonds. Dat is mooi, maar dat betekent ook dat het fonds financiële aanvulling goed kan gebruiken. Wilt u meehelpen publicaties over vogelonderzoek tot stand te brengen? Dat kan op de volgende manieren:

- een eenmalige donatie;
- Een periodieke schenkingsovereenkomst (volledig aftrekbaar van de belasting!);
- een legaat ten name van het Fonds (of Sovon) stellen; En natuurlijk: u kunt ook helpen het Fonds bekend te maken bij andere mogelijke belangstellenden. Hoort, zegt het voort.

Meer informatie

> sovon.nl/goldbachfonds

Hoe onderscheid je een vrouwtje Rouwkwikstaart van een Witte Kwikstaart?

Een adulte man Rouwkwikstaart is onmiskenbaar. De determinatie van een vrouwtje Rouwkwikstaart is echter niet eenvoudig. Hieronder een paar foto's die zouden kunnen helpen bij het op naam brengen. Een zeker vrouwtje Rouwkwik heeft een zwarte kopkap die doorloopt op de donkergrijze rug waarop zwarte vlekjes mogen zitten (maar geen lengtestreepjes), meestal duidelijk grijze flanken en de stuit (let op: niet de bovenstaart) moet solide donkergrijs tot zwart zijn. Vooral deze stuitkleur is belangrijk. De dekveren in de vleugel hebben een brede witte rand en vormen geregeld een bijna witte vlek, die eruit springt door de verder donkere indruk van de vogel. Twijfelvogels noemen we doorgaans 'intermediaire vogels' (of vogels met intermediaire kenmerken). Het kan dan gaan om hybriden maar ook om de uitersten van één van beide soorten). Zie ook een uitgebreid artikel in Dutch Birding (DB 2010, pag. 229-250). Heb je zelf een mogelijke kandidaat gezien, probeer dan altijd in elk geval de stuit goed te bekijken en liefst ook op de foto te krijgen.

● Harvey van Diek

Rouwkwikstaart, eerste zomer vrouwtje
Kluizen, België, 11 april 2009. Lijkt sterk op mannetje Witte Kwikstaart maar verschilt door de solide zwarte stuit die duidelijk tot aan de kortste tertials reikt en ook door wat uitgebreider en donkerder grijze tint op flanken.
Foto: Peter Adriaens

Vogel met intermediaire kenmerken
Weliswaar een donkergrijze rug met zwarte vlekken en het zwart op de kop loopt door op de rug, maar de stuit is grijs en niet zwart. Stiens, Wide Mar Fr, 30 mei 2014.
Foto: Jitze Terpstra

Vogel met intermediaire kenmerken
Ogenschijnlijk een goede kandidaat voor een vrouwtje Rouwkwikstaart, maar de stuit is (lijkt?) niet zwart genoeg. De stuit moet echt zwart zijn en doorlopen tot de top van de kortste tertial (bijna halverwege de rug). Brabantse Biesbosch, Beneden Spieringpolder NB, 13 april 2014.
Foto: Dirk Eijkemans

Witte Kwikstaart, adult
Egaal grijze rug, scherp begrensde zwarte kop en lichte flanken duiden op een Witte Kwikstaart.
Ooijpolder, Nijmegen Gld, 9 mei 2016.
Foto: Harvey van Diek

Vogel met intermediaire kenmerken
Helaas is de stuit niet goed zichtbaar (lijkt licht). De lichtgrijze (onder)rug en lichte flanken zijn aanwijzingen voor een intermediaire vogel. Houten, Polder de Hoon Ut, 31 mei 2015.
Foto: Arnold van Kreveld

CHIRP neemt teruggang Scholekster populatie onder de loep

Een close-up van de zojuist geringde CHIRP Scholekster BRY-OYBL.

Foto: Henk-Jan van der Kolk

Wat is CHIRP?

De aantallen Scholeksters in Nederland nemen al meer dan een kwart eeuw in razend tempo af. Daarom is een nieuw project opgestart: CHIRP. Het staat voor *Cumulative Human Impact on biRd Populations*. We onderzoeken wat het effect van verschillende menselijke invloeden is op de scholeksterpopulatie in zomer én winter. Rond 150 Scholeksters worden komende jaren met een GPS-zender uitgerust. Op deze manier kan verstoring in de wintergebieden nader worden onderzocht, omdat het zichtbaar maakt hoe de vogels hierop reageren en waar ze zich dan ophouden. Verstoring leidt mogelijk tot conditieverlies, omdat de vogels niet kunnen foerageren waar ze eigenlijk willen.

Kleurringen doorgeven

Kleurringen worden gebruikt om te achterhalen of een slechte winterconditie gevolgen heeft voor het broedsucces. Laag broedsucces zal vaak samenhangen met omstandigheden in het broedgebied, maar wellicht ook met de conditie waarmee vogels terugkeren uit het overwinteringsgebied. Scholeksters worden in de winter gevangen om hun lichaamsconditie te bepalen en ze worden met kleurringen individueel herkenbaar gemaakt. Veel Scholeksters migreren van het overwinteringsgebied aan de kust naar het binnenland om te broeden. Het vinden van gekleurde vogels is uiteraard van groot belang. Zie je een Scholekster met kleurring? Geef hem snel door op www.wadertrack.nl! Dan kunnen de onderzoekers parameters over broedsucces opmeten.

Zendervogels

Deze winter hebben de eerste 20 Scholeksters die op de Vliehors (Vlieland) gevangen zijn, naast kleurringen ook GPS-trackers gekregen. Deze kunnen alleen worden uitgelezen op Vlieland, waardoor ook het terugvinden van deze vogels een grote uitdaging wordt. Dus ben jij de eerste die een Scholekster met zender in zijn broedgebied terugvindt, dan mag jij hem een naam geven! Die naam zal onderdeel worden van de life history van de vogel.

We zijn erg benieuwd welke aflezer aan het eind van het jaar de meeste gekleurde vogels (uit het CHIRP project) in zijn binnenlandse broedgebied zal hebben ingevoerd!

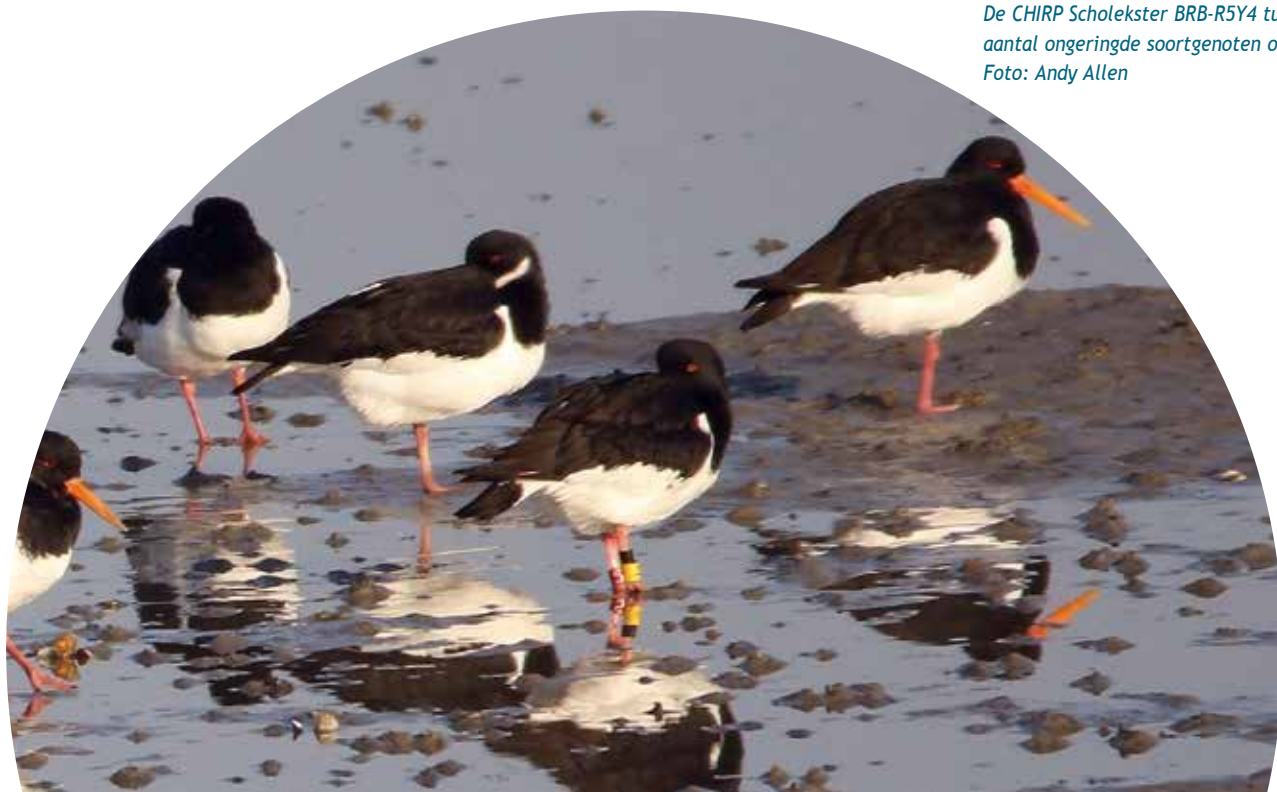
Nieuw ringsysteem

CHIRP-Scholeksters zijn makkelijk te herkennen, dankzij een nieuw ringsysteem voor deze soort. Daarbij ligt de egale ring (marker) niet meer op de tibia, maar op de tarsus boven een van de twee letter ringen. In de korte notatie wordt deze nieuwe code met een B (voor Beneden/Below) als startletter aangegeven. Daarna is de korte notatie identiek aan het twee-letter systeem waarbij de marker aan de tibia zit. Overigens kunnen waarnemers die niet dagelijks grote aantallen Scholeksters aflezen, beter de kleurcodekiezer gebruiken om bij het invoeren van de waarneming in www.wadertrack.nl de juiste code te genereren.

Team CHIRP: Andy Allen, Magali Frauendorfer, Henk-Jan van der Kolk & Bruno Ens

> Meer informatie is te vinden op www.chirpscholekster.nl

De CHIRP Scholekster BRB-R5Y4 tussen een aantal ongeringde soortgenoten op het wad.
Foto: Andy Allen

Jaar van de Koekoek 2017 gestart

Hoewel de vogel zelf momenteel nog in Afrika verblijft, is het Jaar van de Koekoek al van start gegaan. Deze bijzondere soort neemt al tientallen jaren in aantal af in Nederland. Daarom hebben Sovon en Vogelbescherming Nederland 2017 uitgeroepen tot Jaar van de Koekoek. We proberen te achterhalen waarom de Koekoek het zo slecht doet en we onderzoeken hoe het tij te keren. Daarnaast laten we velen kennismaken met deze bijzondere voorjaarsgast. We werken in het project samen met Waarneming.nl

'Koekoek, koe-koe, koe-koe!' De zeer herkenbare zang van de mannetjeskoekoek horen we steeds minder, net als het minder bekende geluid van het vrouwtje ('gebubbel'). Het aantal Koekoeken neemt al decennialang af. Zit het probleem in de Afrikaanse winterverblijven? Is het de achteruitgang van sommige waardvogels (gastouders) zoals Graspieper en Gele Kwikstaart? Gebrek aan voedsel? Beginnen waardvogels door klimaatverandering eerder met broeden, zodat de Koekoeken te laat aankomen?

In 2017 zetten we de data uit verschillende meetnetten, waaronder de Vogelatlas en het BMP, op een rij. Een analyse geeft hopelijk aanknopingspunten om de Koekoek te kunnen behouden.

Wat jij kunt doen?

- Noteer bij broedvogeltellingen via Avimap zoveel mogelijk informatie bij eventuele Koekoek-waarnemingen (geslacht, waardvogel)
- Geef je losse waarnemingen door via Waarneming.nl
- Verspreid stickers en flyers
- Deel foto's online via #jvdkoekoek

Koekoek.
Foto: Jankees
Schwiebbe/
birdphoto.nl

Koekeloer mee

Terwijl 'iedereen' de zang van de Koekoek kent, hebben maar weinig mensen de 'vogel die niet zijn eigen jongen grootbrengt' ooit in het echt gezien. Dit jaar laten we geïnteresseerden kennismaken met de gestreepte broedparasiet. Via publicaties, lezingen en excursies stellen we de Koekoek voor aan een breed publiek. Individueel kan iedereen zijn waarnemingen en foto's doorgeven via Waarneming.nl. De melder van de eerste Koekoek (met bewijs: foto, film, geluidsopname) wint een leuke prijs en de mooiste foto's worden geplaatst in een online eregalerij.

Indicatorsoort voor soortenrijk landschap

De Koekoek is tegenwoordig een vrij schaarse broedvogel. Rond de eeuwwisseling waren er nog zo'n 6000 vrouwtjes. Tegenwoordig zijn dat er wel minder, afgaande op voorlopige kaarten van de Vogelatlas. Slechts in enkele gebieden bleef het aantal stabiel of nam het wat toe, in de meeste gebieden is afname troef. De Koekoek kan worden beschouwd als een ambassadeur voor een gezond en soortenrijk landschap. Gaat het slecht met de Koekoek, dan zegt dat wat over de degradatie van ons landschap.

2017

JAAR VAN DE KOEKOEK

We zijn benieuwd waar jij de sticker op plakt! (maar hou het wel leuk... en plak ze bijvoorbeeld niet op andermans spullen). Deel ze online met anderen via #jvdkoekoek

Koekoek, Muy Slufter,
Texel, 8 mei 2016.
Foto: Jorick van de
Westeringh

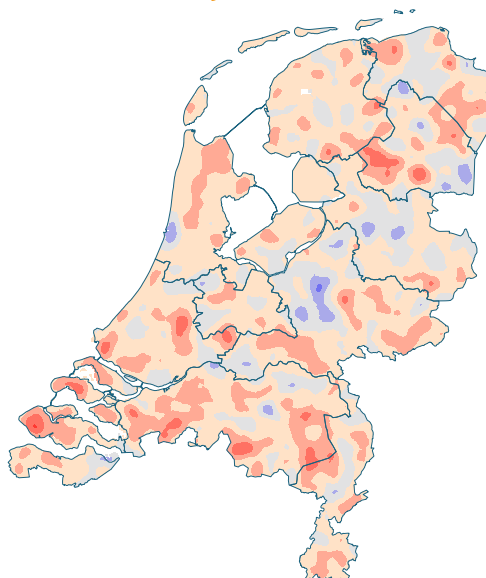

Onderweg uit Afrika

In april arriveren de eerste Koekoeken in ons land. De trekwegen van Engelse, met zenders uitgeruste vogels, zijn te volgen op de site van de BTO (je komt er via sovon.nl/trackingcuckoosbto).

● Harvey van Diek & Laurien Holtjer

> Volg de voortgang en vind meer informatie over de Koekoek via www.sovon.nl/jaarvandekoekoek

Afname (rood) en toename (blauw) van het aantal Koekoeken ten opzichte van broedvogelatlas 1998-2000 (bron: Vogelatlas, 2012-2016).

Indrukken van midwintertelling 2017

*Tafeleend Man,
Berendonck Wychen,
19 jan 2016.
Foto: Menno Hornman*

Snelle invoer

Dankzij de snelle invoer (zowel met Avimap als via de website) zijn inmiddels al 3800 tellingen binnen, een absoluut record zo kort na de telling. Veel dank daarvoor! Het totaal aantal vogels, gecorrigeerd voor dubbeltellingen, is de 5 miljoen al gaderd, terwijl er o.a. nog tellingen ontbreken uit het Deltagebied, het IJsselmeer en Lauwersmeer.

Top drie

De top drie lijkt voornamelijk onveranderd met een voorlopig aantal van zo'n 790.000 Kolganzen, gevolgd door 740.000 Brandganzen en ruim 600.000 Smienten. Die aantallen zullen zeker nog stijgen omdat enkele belangrijke gebieden nog ontbreken. De Brandganzen is de grootste stijger binnen de top drie, maar ook de Smient lijkt hoger uit te komen dan beide voorgaande jaren.

Zoek de Koekoek tijdens de Nationale Vogelweek 2017

Van 6 tot en met 14 mei barst de Nationale Vogelweek weer los! Dit jaar is er speciale aandacht voor de Koekoek. Bijna iedereen kent zijn roep, maar weinig mensen hebben de soort ooit gezien.

Tijdens de Nationale Vogelweek organiseren honderden vrijwilligers van Vogelwerkgroepen en andere natuurorganisaties gratis excursies en andere activiteiten door heel Nederland. Het doel is om zoveel mogelijk mensen kennis laten maken met vogels in de natuur.

Lijkt het je ook leuk om mensen mee op pad te nemen? Organiseer dan zelf een leuke vogelexcursie of andere activiteit. Tips en aanmelden kan via Vogelweek.nl

Tip! In het Jaar van de Koekoek is het natuurlijk extra leuk om mensen kennis te laten maken met deze bijzondere vogelsoort. Zit er één bij je in de buurt? Neem ze mee en vertel meer over de Koekoek.

> vogelweek.nl
sovon.nl/jaarvandekoekoek

De 51e midwintertelling, half januari 2017, is gelukkig onder redelijke omstandigheden verlopen. Vooraf werd daaraan wat getwijfeld, omdat op zaterdag, vooral in het Waddengebied, een heuse storm was voorspeld. Het water zou bijna record hoog komen en de vraag was of de eilanden en de platen wel bereikt konden worden. De storm kwam, maar was gelukkig minder hevig dan voorspeld en duurde vooral ook minder lang. Daardoor kon er zaterdag gewoon geteld worden, op een aantal zandplaten na. Hoe anders was de zondag met rustig en veelal zonnig weer. Niet gek dat veel tellers juist die dag uitkozen voor hun jaarlijkse telling.

Plus en min

Slobeend, Waterhoen (geprofiteerd van enkele zachte winters?), Zilvermeeuw en Pontische Meeuw waren goed vertegenwoordigd. De Tafeleend, daarentegen, stevent af op een erg laag aantal, maar bedenk dat gegevens van IJsselmeer/Markermeer nog moeten binnenkomen. Ook Pijlstaart en Bergeend waren relatief vrij schaars, en dat geldt bij de steltlopers voor Goudplevier (effect van vorstperiodes?) en Bonte Strandloper.

Burgemeesters

Opvallend was het aantal burgemeesters. Tot nu toe werden 15 Grote en 7 Kleine Burgemeesters geteld, een voorbode van een nog wat groter aantal dat zich kort na de telling op onze kust ophield.

Avimap in stijgende lijn

Verheugend is het toenemende gebruik van Avimap. Bedroeg het aandeel Avimap gebruikers in november, net na de intro-

Kleine (op de voorgrond) en Grote Burgemeester, Meijndel, ZH, 8 februari 2017.

Foto: René Wanders

ductie, nog geen 3%, in december was dat gestegen naar 10% en in januari naar 19%. Zij die het gebruiken zijn erg enthousiast. Wil je ook eens Avimap proberen? Kijk op sovon.nl/avimapwavo voor meer info.

● **Menno Hornman**

BLUE ELEPHANT

Groepsreizen 2017/2018

	vertrek
Wit Rusland	02.05
Mongolië	10.06
Roemenië	13.06
Schotland	18.06
IJsland	13.07
Estland	23.09
Madagascar	23.09
Brazilië	15.10
India	19.11 & 05.11
Gambia	24.11
Bhutan	06.12
Senegal	08.12
Sri Lanka	10.12
Costa Rica	11.01
Japan	04.02 & 18.02

www.blue-elephant.nl

Er is een afname van de Turkse Tortel tijdens de MUS-tellingen geconstateerd, Ooijpolder, 30 april 2007. Foto: Harvey van Diek

In 2007 is het Meetnet Urbane Soorten gestart en afgelopen jaar beleefden we het tiende jaar. De eenvoudige en weinig tijd kostende opzet van punttellingen in dorpen en steden blijkt succesvol. Hoewel tien jaar niet echt als een jubileum te boek staat, kunnen we toch wel spreken van een mijlpaal. Hieronder in het kort de resultaten van 2016, het tiende jaar. Ook kijken we uit naar het elfde jaar waarin een aantal nieuwe dingen op stapel staan.

Deelname en weer

Op moment van schrijven, half februari, zijn de gegevens binnen van bijna 6930 telpunten. Dat is een lichte toename ten opzichte van 2015. De winter voorafgaand aan het seizoen was uitzonderlijk zacht. April was vrij koud en nat, met iets meer zon dan normaal. Mei was zeer warm, vrij zonnig en de hoeveelheid neerslag was vrijwel normaal. Juni was gemiddeld over het land zeer nat, somber en warm. Juli was vrij warm en droog, en aan de zonnige kant.

Vergelijking met 2015

Na zo'n zachte winter verwacht je dat veel standvogels en goed jaar hebben. Van de 81 soorten met een betrouwbare trend, zijn er 25 afgenomen ($\geq 5\%$) en maar 12 toegenomen. Opvallende soorten bij afname zijn Groenling, Blauwe Reiger, Huismus, Turkse Tortel, Wilde Eend en Koolmees. De laatste drie behaalden zelfs de laagste index in tien jaar net als de Spreeuw (deeltrekker). Standvogels die het t.o.v. het jaar ervoor beter deden, zijn Soepeend, Winterkoning, Roodborst en Staartmees. Onder de trekvogels naar ZW-Europa en Afrika is de balans beter met vijf verliezers en tien winnaars. Zo werden, vergeleken met 2015, Gierzwaluw, Boerenzwaluw en Braamsluiper meer doorgegeven, maar Spotvogel en Tuinfluiter minder.

Tien jaar

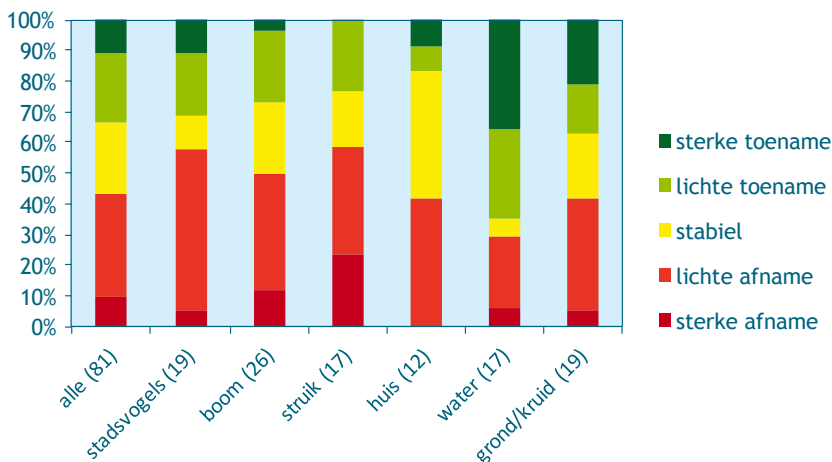
Vorig jaar verscheen in het themanummer *Stadsnatuur* van *De Levende Natuur* een artikel over negen jaar MUS. Volgens dezelfde groepsindeling worden in figuur 1 de resultaten van tien jaar gepresenteerd. In vergelijking met het artikel in DLN zijn er nu vijf soorten meer waarvoor een trend berekend kan worden en kan een soort van trendklasse verschoven zijn: bijvoorbeeld van stabiel naar lichte toename. Als we naar alle soorten kijken waarvoor een trend beschikbaar is, dan zitten er net iets meer in de min dan in de plus. Van de soorten waarvan een meer dan evenredig deel in het urbane gebied broedt laat bijna 60% een afname zien. Verder valt op dat 50% van de boombroeders een veer laat, tegen 25% die toenemen. De grootste klappen vallen bij de struikbroeders, want maar liefst tien soorten (bijna 60%) nemen af, terwijl er maar vier (bijna 25%) toenemen. Ook in het tiende jaar vormen watervogels de enige groep waarvan er meer in de plus dan in de min zitten. Een deel van de vogels broedt op de grond (incl. eiland- en dakbroeders) of in de kruidlaag. In vergelijking met DLN is die groep toegevoegd. We moeten dan denken aan Wilde Eend, Visdief, Winterkoning en Tjiftjaf. Hun nesten zijn kwetsbaarder, omdat ze ten prooi kunnen vallen aan zoogdieren (bv. vos, rat, muis, huiskat) of

meeuwen en Zwarte Kraai. Het aantal soorten in de plus en min (resp. bijna en ruim 40%) is nagenoeg in evenwicht. We kunnen concluderen dat de meeste vogels, met name de typische stadsvogels, het moeilijk hebben in dorpen en steden (met uitzondering van watervogels). Kijk op sovon.nl/MUS voor de nieuwste Stadsvogeltrends.

Het elfde jaar met veel nieuwe ontwikkelingen

In het komende jaar zijn een aantal nieuwe ontwikkelingen te melden. Verheugend is de lancering in maart van de nieuwe MUS-cursus op onze website (zie kader). Ook in het veld gaan we met de tijd mee en is het invoeren via Avimap – een app voor tablet en Android-smartphone – mogelijk. Het voordeel is dat je bij thuiskomst, na controleren, de resultaten meteen kunt uploaden. Dus je bent geen tijd meer kwijt aan de invoer. Overigens mag je gewoon nog noteren in boekje of formulier en invoeren op de website. In maart wordt op de Stadsvogelconferentie de Stadsvogelindicator ten doop gehouden. De Stadsvogelindicator is gebaseerd op MUS-gegevens. Meer nieuws daarover in de loop van maart.

Tip:
maak
beginnende
vogelaars
attent op de
cursus!

Figuur 1. Samenvatting van de trends van 81 soorten broedvogels in MUS in 2007-2016.

Tussen () het aantal soorten per groep en de trends zijn ingedeeld in vijf klassen conform de CBS-trendclassificatie.

Trektellen in 2016

MUS cursus vernieuwd op cursus.sovon.nl

Vele tientallen mensen namen jaarlijks deel aan onze online MUS-cursus. Deze was sinds 2007 in de lucht en begon aan alle kanten te piepen en te kraken: hoog tijd dus voor een frisse nieuwe start!

De nieuwe cursus bestaat uit drie onderdelen: (1) herkenning op zicht en geluid van de 50 meest voorkomende urbane soorten (2) lastige duo's en trio's (3) telmethodiek en telperikelen oplossen. Bij ieder onderdeel kun je je kennis testen aan de hand van vragen. De gehele cursus wordt afgesloten met een toets.

De nieuwe cursus is bedoeld voor beginnende waarnemers aan het Meetnet Urbane Soorten. Maar ook MUS-waarnemers die hun kennis nog eens willen opfrissen raden we aan om de cursus te doorlopen. Het handige van zo'n online cursus is natuurlijk dat het kan in je eigen tijd en tempo.

De MUS-cursus is de eerste cursus op het nieuwe cursusplatform cursus.sovon.nl.

Komende jaren willen we dit vullen met nog meer online cursussen.

Ben je na het succesvol doorlopen nu een vol-leerd MUS-teller? Nee, natuurlijk niet. Vogels tellen en herkennen leer je toch vooral in de praktijk. Wel kan de cursus een prima hulpmiddel en stimulans zijn om deel te gaan nemen aan MUS of simpelweg je kennis nog eens op te frissen. En bovendien, het is ook gewoon leuk om te doen en jezelf eens te testen!

Deelname aan de cursus is gratis. Niet vereist maar wel handig – zeker voor beginners – zijn de gloednieuwe veldgids Vogelzang (met app) en de speciale oefen CD. Deze zijn te bestellen via sovon.nl/webwinkel voor respectievelijk € 34,95 en € 4,95. Leden krijgen 10% korting.

Trektellen is nog steeds razend populair, in Nederland maar ook elders. De meeste trektelverslaafden vullen hun resultaten inmiddels in op de website Trektellen.nl. Dat kan al in het veld gebeuren, met de speciale app die hiervoor ontwikkeld is.

In eigen land maakten de trektellers in 2016 liefst 29.000 uren vol, waarin ze 19 miljoen vogels zagen passeren. Enkele telposten maakten meer dan 1000 teluren, met De Vulkaan in Den Haag als koploper (1278 uren). Heel wat tellers houden overigens niet alleen vogels bij, maar ook vlinders, zeezoogdieren en zelfs hommels.

Het jaar kende, als ieder ander jaar, weer vele bijzondere momenten. Zo was er in het voorjaar massale doortrek van Kraanvogels op 9 maart (10.640 over de Oelemars bij Losser in Twente) en werden bij Camperduin NH bizarre verplaatsingen van Zwarte Zee-eenden opgemerkt (tot bijna 220.000 op 29 maart). Een periode met oostenwinden van 6-12 mei leverde duizenden Noordse Kwikstaarten op, vooral op Noord-Groningse telposten, naast vele roofvogels, waaronder opmerkelijke aantallen Zwarte Wouwen (195) en Roodpootvalken (54).

Het najaar kende geen invasies terwijl enkele van de talrijkste soorten matig vertegenwoordigd waren of laat massaal doortrokken (Spreeuw pas in november). Ooievaar en Lepelaar, daarentegen, werden meer dan ooit geteld. Op de valreep van het nieuwe jaar zorgde storm voor een geweldig aantal Jan-van-Genten (ruim 3500 bij Ouddorp ZI op 26 december, op één na

Frequent trektellen levert regelmatig fraaie sfeermomenten op. Aalscholvers passeren een bleek zonnetje. Telpost De Horde bij Lopik, 18 september 2016.
Foto: Arjan Boele

Het aantal trekkende Scholeksters is, niet geheel onverwacht, duidelijk afgenomen sinds de eeuwwisseling. Telpost De Horde bij Lopik, 16 mei 2016. Foto: Arjan Boele

hoogste aantal in de database). Inmiddels begint er een telreeks te ontstaan waaruit – met enkele slagen om de arm – jaarverschillen duidelijk worden en soms ook trendmatige ontwikkelingen.

Het trektelvirus waart niet alleen in Nederland rond. Uit 25 landen stromen tegenwoordig trektelgegevens binnen, vooral uit andere delen van Europa maar ook uit bijvoorbeeld de Verenigde Staten en Israël. In totaal ging het in 2016 om 624 telposten en 80.000 teluren.

> Het verslag over 2016 is, net als die van de voorgaande drie jaren, te downloaden van de site (trektellen.nl/doc).

De Banc d'Arguin in Mauritanië heeft voor veel vogelaars een haast mythische status. Joost van Bruggen (Groningen, 1975) twijfelde dan ook geen seconde toen deelnemers werden gezocht voor een grote vogeltelling langs de hele Oost-Atlantische trekroute. 'Wat is er nou mooier dan op deze plek mensen te trainen in het tellen van vogels?'

Missie Mauritanië

De term 'In de klei' heeft in het West-Afrikaanse land Mauritanië een bijzondere betekenis. Waar onze Waddenzee constant wordt gevoed met slib en voedingsstoffen vanuit de delta van Rijn en Maas, stromen er natuurlijk geen rivieren door de Sahara richting de Mauritaanse kust. De West-Afrikaanse 'Waddenzee' Banc d'Arguin krijgt slib en voeding dan ook alleen van het woestijnstof, dat met enige regelmaat en in grote hoeveelheden vanuit het oosten komt aanwaaien. Het gevolg is dat de Banc d'Arguin met meerdere centimeters per jaar - bijna tien keer zoveel als op het Nederlandse wad - opslibt. Op veel wadplaten kun je dan eigenlijk ook alleen op sneeuwschoenen lopen; als je tenminste niet tot je knieën in de prut wilt verdwijnen.

Maar Joost van Bruggen heeft vandaag mazzel. Het kleine eilandje Nair, dat voor deze etappe van de telling aan hem en aan zijn Mauritaanse collega Djibril Diallo is toegewezen, kan twee uur vóór hoogwater goed worden benaderd door de motorboot van het Nationaal Park. In maar een paar glibberige stappen staan we op stevige, zanderige bodem, waar de lucht van dwergaalscholver- en pelikanenguano ons tegemoet komt. Enigszins tot zijn verbazing en lichtelijk ongenoegen stappen er nog vier Mauritaanse vogelaars van boord om mee te tellen. 'Dit eiland is veel te klein om met zes man te tellen', vindt Van Bruggen. 'Maar het draait deze week voor een belangrijk deel ook om de training van tellers, dus het is even niet anders.'

Op een paar honderd meter van Nair ligt een veld met Afrikaanse wadplanten die nu nog hoog boven het water uitsteken. Ze zijn het foerageergebied van enkele honderden Flamingo's en tientallen Lepelaars. 'Die komen binnen een uur ook op Nair rusten', bezweert Diallo. 'We moeten dus een beetje voortmaken.' Midden op het eilandje van hooguit een goede dertig hectare maakt het team een *plan de campagne*. Van Bruggen en Diallo zullen vanaf de oostelijke kustlijn een bocht maken over de noordoever, de rest van de groep pakt de zuidelijke oever. Bij de landingsplaats van de boot in het westen zullen ze elkaar weer ontmoeten.

Schakels

'Bij de naam Banc d'Arguin krijgen veel vogelaars toch wel de kriebels', weet Van Bruggen. 'Het is net zoals de naam Tajmyr of - laten we wel wezen - onze Waddenzee. Het zijn allemaal cruciale schakels op de Oost-Atlantische *flyway*. Toen mensen werden gezocht voor deze integrale telling van alle belangrijke vogelgebieden tussen Noord-Denemarken en zuidelijk Afrika hoefde ik dan ook niet lang na te denken. Ik tel al sinds 2003 steltlopers op Terschelling, maar dit is een buitencategorie. Voor dit soort tellingen krijg je een adequaat budget om je onkosten te dekken. De tijd moet je zelf investeren, maar dat had ik er dus graag voor over.' De telling van vandaag zal grotendeels uit steltlopers bestaan en met een beetje geluk ook uit een flinke groep Lepelaars. Onder andere op Nair heeft Otto Overdijk van de Nederlandse Lepelaar-

werkgroep, samen met mensen van *Nature Mauritanie* ooit een verhoogd platform gebouwd om de Lepelaars een alternatieve nestplaats te bieden, wanneer de springvloed het eiland compleet overstroomt. De platforms staan er al vele jaren, maar aan de resten te zien zijn er hooguit twee paartjes geweest die ooit een nest op de planken hebben gebouwd. Op enkele andere eilanden op de Banc zijn de platforms overigens nog steeds compleet schoon. 'Het zou mooi zijn wanneer we ook nog wat kleuringen kunnen aflezen voor de mensen van de werkgroep', hoopt Van Bruggen.

Coördinator

In Nijmegen is Van Bruggen belast met de coördinatie van de broedvogelmonitoring. 'Tot 2013 was ik assistent van Arend van Dijk. Sinds die met pensioen is heb ik een belangrijk deel van zijn werk overgenomen. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat je het werk van Arend nooit in je eentje kan overnemen', lacht hij. 'Tegelijk is er natuurlijk ook wel het nodige bij gekomen. Ik zie mijn werk inmiddels ook wel een beetje als een soort missie. Je krijgt nogal eens opgewonden mensen aan de lijn die bijvoorbeeld stoeien met de software, of andere praktische problemen ondervinden. Ik vind het dan mooi als ze na een minuut of tien, vijftien rustig ophangen omdat alles weer goed werkt. Ja, misschien heb ik wel iets van een schoolmeester, of een missionaris in mij.'

Hier in West-Afrika blijkt dat niet heel veel anders. Met het grootste geduld betreft Van Bruggen zijn Mauritaanse collega Diallo in zijn werkwijze en overwegingen bij de telling van een grote groep steltlopers die achter de eerste duintjes, op de 'sepka', de uitgedroogde zoutvlakte is neergestreken. 'Die Krombekstrandlopers, daar rechts, staan vooral duidelijk hoger op hun poten dan de "bontjes" ernaast. Op hoeveel schat jij de totale groep?' Diallo houdt het op in totaal ongeveer drieduizend steltlopers. 'Ga er

DE KLEI

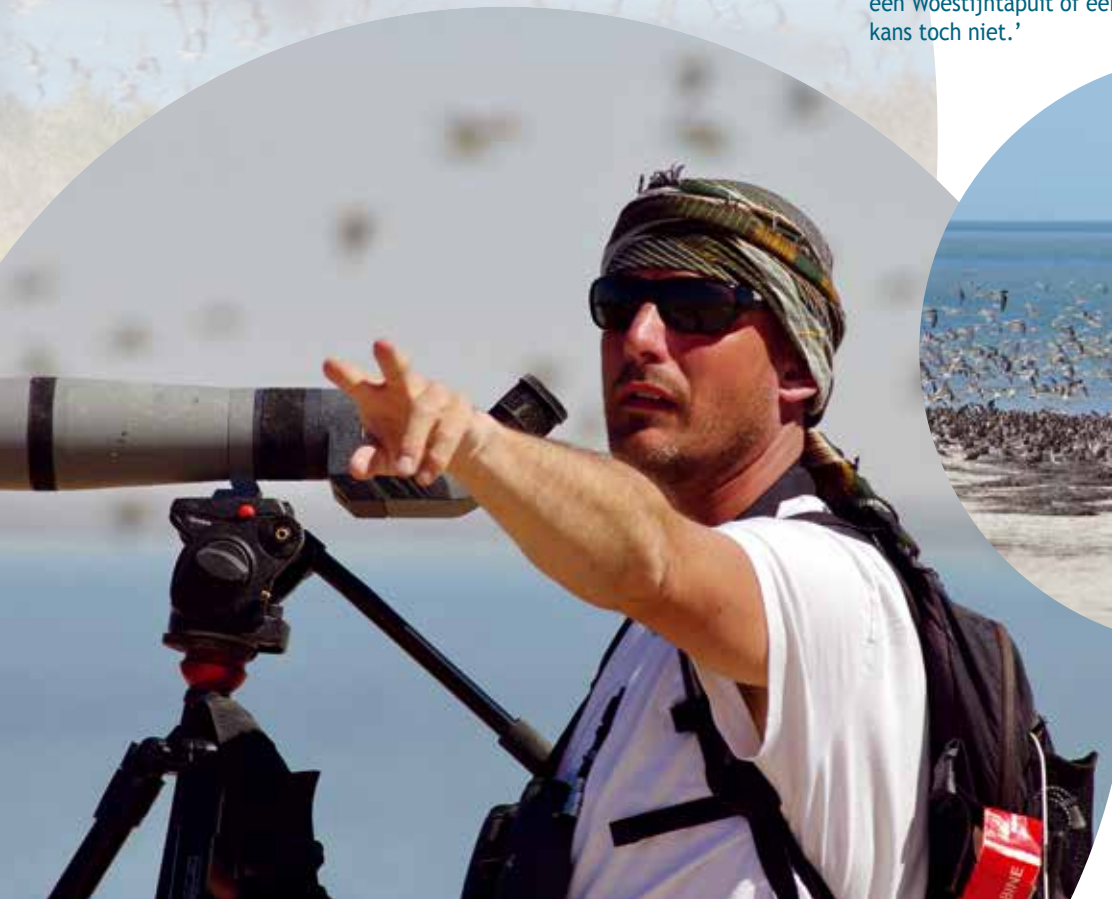
Wetenschapjournalist Rob Buiten maakt voor diverse media reportages over vogels en vogelaars. In de rubriek 'In de Klei' doet hij voor Sovon-Nieuws verslag van zijn ontmoetingen in het veld. De foto's zijn ook van Rob Buiten, tenzij anders vermeld.

maar vanuit dat je in het begin bijna altijd te laag zit', stelt Van Bruggen, als hij de bijna negenduizend vogels op zijn handteller weer naar nul draait.

Het nadeel van veel tellers op een klein eilandje blijkt wanneer een grote groep steltlopers van de overliggende oever door de Mauritaanse collega's onze kant op wordt gepest. 'Het wordt nu een kwestie van goed kijken hoe plaatstrouw deze groepen zijn. Gelukkig was dit nog een bescheiden groep, maar je moet natuurlijk niet hebben dat heen-en-weer vliegende groepen dubbel worden geteld', zo waarschuwt Van Bruggen. Bij de schatting van een gemengde groep met Rosse grutto's, Regenwulpen en Groenpootruiters langs de waterlijn zitten hij en Diallo al een stuk beter op één lijn: twee versus anderhalf duizend.

Een tweede nadeel van teveel tellers blijkt pas enkele dagen later. Waar Van Bruggen niet meer dan 170 Lepelaars op en rond het eiland noteert, komt een veel kleiner groepje 'ringlezers' van de Lepelaarwerkgroep, enkele dagen later met ruim 700 vogels thuis. 'Met deze integrale tellingen over meerdere dagen gaan we ervan uit dat de vogels min of meer plaatstrouw zijn aan hun hoogwatervluchtplaats', legt Van Bruggen uit. 'Gebieden waar je uitwisseling verwacht, tel je dan ook liefst op één moment. Deze Lepelaars vonden het nu overduidelijk te druk op Nair, en hebben waarschijnlijk tussen de mangroven van het aangrenzende eiland

Niroumi een andere HVP gekozen. Daar zijn ze als het goed is op hetzelfde moment geteld door de collega's die daar actief waren.' Het tellen van zo'n groot gebied blijkt hoe dan ook geen keiharde, exacte wetenschap. 'Alles draait om de herhaling', weet Van Bruggen. 'Hoe vaker je dit soort tellingen uitvoert, hoe beter het is. Het is dan ook vooral goed dat we de lokale tellers in dit proces betrekken. Dat heeft overigens nog genoeg voeten in de aarde hoor. Wij zijn hier uiteindelijk te gast en er is een duidelijke grens aan wat wij onze lokale collega's kunnen "opleggen". Bij de briefings, 's avonds op het onderzoeksstation, ontstaan ook geregeld discussies over de werkwijze of de planning voor de volgende dag. En ook bij bepaalde aantallen van specifieke soorten waar de lokale tellers mee thuiskomen heb ik soms mijn vraagtekens. Maar daar gaat het uiteindelijk niet per se om. Wat voor mij voorop staat is dat we mensen trainen in het opzetten van dit soort onderzoek; dat dit in de toekomst veel vaker kan worden gedaan.' Wanneer we na een halve ronde langs de buitenrand van het eiland weer aan boord van de motorboot stappen heeft van Bruggen een kleine 33.000 vogels in het programma Avimap op zijn tablet ingeklopt. 'Vanavond zullen we zien wat de collega's van de andere helft hebben gemaakt.' Terug op het onderzoeksstation rest hem nog net voldoende daglicht voor een rondje door de 'binnenlanden' van het schiereiland Iwik, waar het basiskamp ligt. 'Nog even genieten van de geluiden van de Witbandleeuweriken en misschien een Woestijntapuit of een Brilgrasmus scoren. Zo vaak krijg je die kans toch niet.'

Zo tel je: Soepeenden en Wilde Eenden

Een 'gewone' vrouw Wilde Eend, met duidelijke tekening in flank- en schouderveren, en een donkere oogstreep. Ook haar pullen zijn wildkleurig, Castricum, 13 juni 2016.

Een veel voorkomend type Soepeend heeft een witte borst en bruine flanken. Amsterdam, 16 april 2016.

Zien jullie verschillen in verspreiding van Wilde Eend en Soepeend?

Tellingen voor de nieuwe Vogelatlas wijzen erop dat Soepeenden meer in de stad zitten dan Wilde Eenden. Gezien de historische rol van de mens in het ontstaan van de Soepeend, is dat ook wel te verwachten. Tijdens een wintertelling in de laagveengebieden van de Krimpenerwaard in 2012 bleek dat ongeveer 20% van de 'Wilde Eenden' een afwijkend kleed had, en in het broedseizoen van 2016 was dat in Midden-Kennemerland zo'n 25%. In stedelijk gebied ligt dit percentage waarschijnlijk hoger. Maar waar legt een teller de grens om een eend als Soepeend aan te duiden? Dat heeft ongetwijfeld invloed op het beeld dat ontstaat uit de water- en broedvogeltellingen.

In deze rubriek pakken we telkens een telprobleem aan en laten we deskundigen aan het woord. Deze keer legt onderzoeker Erik Kleyheeg (NIOO) samen met Hans Schekkerman van Sovon uit waar je op let bij het onderscheid van Wilde Eend en Soepeend (ook wel Parkeend genoemd). Het gaat niet om gedrag, maar om verschillen in verenkleed.

Waarom aandacht voor Soepeenden?

Wilde Eenden en Soepeenden hybridiseren op grote schaal en er wordt wel eens gedacht dat dit bijdraagt aan de achteruitgang van de Wilde Eend. Alleen al daarom is het interessant om te weten in hoeverre beide eenden verschillen in ecologie. Door effecten van domesticatie en het simpele feit dat ze een andere kleur hebben (ook als kuiken), kunnen Soepeenden verschillen in bijvoorbeeld reproductie en overleving. Als we daarover meer weten, begrijpen we misschien beter welke factoren een rol spelen bij de achteruitgang van de Wilde Eend.

Gelijk maar even een lastige vraag: wat is een Soepeend precies?

Kort gezegd is een Soepeend een afstamming van, of kruising met, een gedomesticeerde vorm van de Wilde Eend. Daardoor heeft hij een afwijkend verenkleed of soms afwijkende lichaamsverhoudingen. Toen ik (EK) begon met vogels kijken, dacht ik

dat alleen de spierwitte eenden met een oranje snavel Soepeend werden genoemd, maar alle andere variaties vallen ook onder die noemer. De Wilde Eend werd vooral vroeger veel in gevangenschap gehouden en in de loop van de tijd ontstonden er tientallen kweekvormen. Die zijn deels weer in de natuur terechtgekomen en mengden zich met de oorspronkelijke wilde populatie Wilde Eenden.

Hoe onderscheid je Soepeend van Wilde Eend?

Dat is het beste uit te leggen door op te sommen welke kleedafwijkingen je bij Soepeenden ziet ten opzichte van Wilde Eenden (box).

Vrouwtjes Wilde Eend zijn variabel qua grondkleur (van geelbruin tot vrij donker bruin), maar tonen altijd tekening op schouder- en flankveren, fijne donkere streping op hals en zijkop en een donker contrasterende oogstreep en kruin/achternek.

Soepeend

Alle kleden

- Duidelijke witte plekken in verenkleed (anders dan halsring van mannetjes).
- Egaal wit of juist donker kleed, vooral op kop, flanken en onderdelen.
- Soms zeer langgerekte bouw en rechtopstaande houding op land ('loopeend').
- Bouw meestal echter gelijk aan Wilde Eend. Soms opvallend klein of juist groot.
- Soms een kuifje op de achterkant van de kop.

Mannetjes

- Lichte vlekken of licht centrum in bruine borst (soms is het bruin sterk gereduceerd).
- Bruine i.p.v. grijze kleur op flanken.
- Witte halsring breder dan normaal (meer dan ca. 1 cm breed) of juist ontbrekend.
- Let op, bij Wilde Eend is de halsring meestal onderbroken in de nek.
- Soms witte vlekken op kop nabij snavelbasis.

Vrouwtjes

- Witte halsring (volledig of gedeeltelijk).
- Opvallend lichte kleur: grondkleur 'gebleekt' bruin, licht kaneel- of strokleurig, vaak met gereduceerde donkere tekening.
- Opvallend donkere kleur, met weinig of geen contrast tussen donkere en lichtere veerdelen.
- Snavel vaak egaal donkergrijs zonder oranje of geel, maar dit komt ook wel voor bij Wilde Eend.

Kuikens

Egaal geel of juist donker(bruin) donskleed. Wildkleurige kuikens hebben een opvallende pyamatekening van geel en donkerbruin.

Foto's: Hans Schekkerman

Dit mannetje lijkt op het eerste gezicht nogal op een Wilde Eend, maar moet vanwege de gereduceerde bruine borst met licht centrum toch als Soepeend worden aangemerkt. Dordtse Biesbosch, maart 2016.

Soms verraadt een afstamming uit gevangenschap zich eerder door de bouw dan door het verenkleed, zoals bij dit 'loopeend'-type. Amsterdam, april 2016.

Hoe om te gaan met mengparen in het broedseizoen?

Als broedvogelteller heb je inderdaad om te gaan met mengparen waarvan één van de twee partners normaal gekleurd is, maar de ander een Soepeend. Een verkenning in het Kennemerland in 2016 wijst erop dat zulke mengparen aanzienlijk vaker voorkomen dan 'zuivere' Soepeend-paren. Wij stellen voor om alle paren met minstens één partner met Soepeend-kenmerken te betitelen als Soepeend-paren (BMP). Daartoe behoren ook tomen met één of meer egaal gele of donkere kuikens. Tellers voor het watervogelproject en MUS turven per vogel en kunnen dus per eend bepalen of het een Soepeend of Wilde Eend is.

● **Albert de Jong**

Bekijk een filmpje en meer info via
> sovon.nl/soepeend

Sovon zoekt een nieuwe penningmeester

Vanwege het aflopen van de zittingstermijn van de huidige penningmeester is Sovon op zoek naar een nieuwe penningmeester van het bestuur van de vereniging. Het bestuur van de vereniging is verantwoordelijk voor het strategische, inhoudelijke en financiële beleid van de organisatie maar bestuurt op afstand.

Het bestuur van Sovon vergadert 5-6 maal per jaar in Nijmegen. Daarnaast is het bestuur aanwezig bij de halfjaarlijkse vergaderingen van de ledenraad, het hoogste orgaan van de vereniging. Benoeming is voor een bestuurstermijn van vier jaar, waarbij een eenmalige verlenging van vier jaar mogelijk is.

De functie is onbezoldigd.

De penningmeester van Sovon beschikt over de volgende deskundigheden en ervaring:

- affiniteit met het werkveld van Sovon;
- een financieel-economische achtergrond en als zodanig eindverantwoordelijk (geweest) voor het financiële en economische beleid van een (projecten)organisatie;
- aantoonbare bestuurlijke ervaring.

Voor een volledig functieprofiel verwijzen we naar sovon.nl/bestuur

Voor nadere informatie over deze bestuursfunctie kunt u zich wenden tot de voorzitter van het bestuur, dr. R. ten Doeschate (bestuur@sovon.nl). Als u geïnteresseerd bent zien wij uw reactie graag **vóór 15 april 2017** tegemoet op bestuur@sovon.nl.

Wat vind jij van Sovon-Nieuws?

Ben je tevreden over Sovon-Nieuws? Mis je bepaalde onderwerpen? Mag het van jou iets luchtiger of juist diepgaander? Jouw mening is voor ons belangrijk. Daarom vragen wij je mee te doen aan het online lezersonderzoek over Sovon-Nieuws (zie sovon.nl/lezersonderzoek). Meedoen kost hooguit 10 minuten en kan anoniem. Maar dan kun je natuurlijk niet het boek 'De koekoek' van Nick Davies winnen! Onder de inzenders verloten we drie exemplaren. De enquête sluit 1 april.

Nestkaarten: cruciaal voor vogelonderzoek

Het heeft iets intiem: het bekijken van een kunstig gemaakt nest waarin een paar glanzende eitjes liggen of bedelende jongen hun kopjes in de lucht steken. Dat kijken kan ook heel zinvol zijn. Door nesten te volgen en nestkaarten in te vullen, lever je namelijk een cruciale bijdrage aan het vogelonderzoek. Met nestgegevens kunnen we bijvoorbeeld het broedsucces van soorten volgen. Heel vaak blijkt wat er in de nesten gebeurt een belangrijke oorzaak voor veranderingen in vogelpopulaties te zijn. Daarom loopt sinds 1995 het Meetnet Nestkaarten. Doe mee, elke nestkaart telt!

Hoe begin je met nestkaarten invullen?

Met het volgen van nesten kun je beginnen na wat voorbereiding en met een ontheffing. Omdat nesten verstoringsgevoelig zijn, is het van groot belang dat je zorgvuldig te werk gaat.

Welke stappen volg je?

1. Lees de werkwijze en gedragsregels via [sovon.nl/handleiding nestkaarten](http://sovon.nl/handleiding_nestkaarten)
2. Vraag met het online formulier op sovon.nl/nestkaart een registratiebewijs (ontheffing) aan.
3. Nu kun je nesten gaan zoeken.
4. Nest gevonden?
5. Bezoek een nest minimaal twee keer en doe een nacontrole (na het uitvliegen of mislukken). Vul de nestkaart (digitaal) in.
6. De invoer, resultaten en allerlei andere interessante info vind je op sovon.nl/nestkaart

Henri Zomer (24) volgt nesten van Merels in Groningen

“Sinds vorig jaar ben ik in bezit van een ringvergunning. In het Westerkwartier in Groningen ben ik begonnen met een RAS-project aan Merels. Ik maak zoveel mogelijk broedvogels individueel herkenbaar met kleurringen, zodat je uiteindelijk de jaarlijkse overleving kunt berekenen. Maar populatietrends worden natuurlijk ook bepaald door hoeveel jongen er worden geboren. Daarom probeer ik ook zoveel mogelijk nesten van Merels en andere soorten te zoeken en te monitoren. Door het volgen van vogels met voer, of ‘koud zoeken’ in bosjes, vond ik vorig jaar 50 merelnesten. In totaal heb ik in 2016 192 nestkaarten doorgegeven.

Zelf heb ik nog niet genoeg data om iets met de nestgegevens te kunnen doen, maar dankzij het programma Digitale Nestkaart kan ik mijn gegevens al wel bundelen en straks mooie analyses doen. Hopelijk vullen meer vogelaars nestkaarten in. Als iedereen in zijn eigen tuin nu eens op zoek gaat naar wat vogelnesten, dan moet het toch bijvoorbeeld mogelijk zijn om jaarlijks 500 nestkaarten voor de Merel door te geven! Dat zou een fantastische dataset opleveren waar we wat mee kunnen!”

Henri Zomer met een geringde Buizerd.
Foto: Japke van Belle

Er zijn twee varianten:
Nestkaart Light > eenvoudig, wanneer je enkele nesten volgt.
sovon.nl/nestkaartlight

Digitale Nestkaart > uitgebreid, als je meer dan 10 nesten volgt.
sovon.nl/nestkaart

Nest Kleine Karekieten van ongeveer 9 dagen oud, Milsbeek, 15 juni 2011.
Foto: Fred Hustings

Soorten waarvan we heel graag meer nestkaarten krijgen:

- Ooievaar
- Boerenzwaluw
- Winterkoning
- Gekraagde Roodstaart
- Merel
- Kleine Karekiet
- Grauwe Vliegenvanger
- Spreeuw
- Ringmus

Recent verschenen

Een Haagse vogelaar

Vogelfotograaf Frans Kooijmans (1907-97) was bijzonder productief: hij maakte legendarisch geworden vogelfoto's (o.a. broedende Lachstern op De Beer) met zelfgebouwde teleobjectieven en liet 6300 negatieven en glasfoto's na, die zich nu in het Nederlands Fotomuseum bevinden. Gerard Ouweneel, lange tijd bevriend met 'Kooij' beschrijft leven en werken van deze eigenzinnige vogelaar, inclusief bijzondere reizen (Groenland) en belevenissen tijdens de oorlog en met bevriende ornithologen van naam.

168 pag., € 19,95, verkrijgbaar via o.a. Bol.com en uitgeverij Liverse, Dordrecht

Rein Stuurman, een leven met vogels

- De Zaanse kunstenaar Rein Stuurman (1900-84) werd vooral bekend door zijn illustraties voor *Zien is Kennen*, welbekend bij generaties vogelaars.
- Henk Heijnen plaatst het leven en de duizenden illustraties van Stuurman in een tijdsbeeld. Voor jong en oud een boeiend en leerzaam kijkboek over een leven met vogels!
- Het boek verscheen ter gelegenheid van een tentoonstelling van zijn werken (t/m 25 maart).
- Ca. 200 pag., bestellen door overmaking van € 27,90 (incl. verzendkosten) op bankrekeningnummer NL76RABO 03339 20 023 t.a.v. Kunstgalerie Staphorsius te Westzaan o.v.v. Rein Stuurman
- Een leven met vogels. Vermeld duidelijk uw volledige adres.

Vogels en de liefde

Zoveel vogels, zoveel liefdes, ontdekte Elvira Werkman. Ze raakte gefascineerd door het onderwerp en constateerde dat er in de bekende vogelgidsen vrijwel niets over vermeld staat. Dus sprak ze met deskundigen uit het veld, zoals een expert die al 48 jaar naar Haviken kijkt of

een onderzoeker die al 20 jaar met ganzen bezig is. En dat leverde mooie verhalen op, die je nog niet eerder las.

128 pag., KNNV Uitgeverij i.s.m. Vogelbescherming Nederland, € 14,95

ARAGON Naturreizen

Vogelreizen Spanje 2017:

Ebro Delta & Aragon, 22 t/m 29 april
Noord-Spanje, 24 mei t/m 4 juni
Wolven- en vogelreis, NW-Spanje, 24 t/m 30 sept.
Zuid-Portugal, 14 t/m 21 oktober
Nieuwjaarsreis Noord-Oost- Spanje, 27 dec. 2017
t/m 3 jan. 2018

Maatreizen / eigen groep: vogel/natuurreis in Spanje met eigen gids

* **Vakantiehuisje** in Sipán, Spaanse Pyreneeën, met speciale vogelkijk- en wandelroutes.

www.aragonnatuur.com

Vogelreizen met Kees Woutersen: (0031)619123999.

Limosa 89-3

Artikelen:

- Porseleinhoenen peilen: roepactiviteit en habitatkeuze in een Fries laagveengebied (R. van der Hut e.a.)
- Het belangrijkste overwinteringsgebied van Futen in Nederland, de Hollandse kustzone, is goed telbaar vanuit een vliegtuig (M. Poot e.a.)
- Demografische achtergronden van populatietrends van Wilde Eend en Krakeend in Nederland (Scheckerman e.a.)

Korte bijdragen:

- Verrassende prooikeuze van een steenuilenpaar in Zuid-Holland (E. Kleyheeg e.a.)
- Moeder en dochter Grote Canadese Gans broeden na elkaar succesvol in hetzelfde nest: wat waren de gevolgen? (J. Hulscher e.a.)
- Een vissende Blauwborst (J. Kramer e.a.)

En: nieuws uit recent gepubliceerd onderzoek in Andermans Veren, verenigingsnieuws van de NOU en recensies van nieuwe vogelboeken

Verwacht in één van de volgende nummers:

Foeragegedrag Blauwe Kiekendieven, inventarisatie Spreeuwen in hoge dichtheden, genetische ontrafelingen Kemphanen, meeuwen die op daken slapen, nestpredatie bij Graspieper en Roodborsttapuit, ineengeschoven broedsel bij Holenduif, nestkastselectie Steenuilen, het verdwijnen van Bonte Kraaien, turnover Grutto's op slaapplaatsen, gezenderde Roek, vermeende zomerschade Grauwe Ganzen, en meer!

Redactieadres: Romke Kleefstra • Natuurmuseum Fryslân
Schoenmakersperk 2 • 8911 EM Leeuwarden
romke.kleefstra@sovon.nl • tel.: 058-2164166.

Op 28 maart 2018 vertrekt de laatste Atlantic Odyssey ooit

Met eigen Nederlandse reisbegeleider.
Voor meer informatie en reisverslagen van eerdere reizen
zie onze website: <http://www.ineziatours.nl/odyssey>

Mis deze nu al legendarische trip niet!

Vaar aansluitend mee met de
West Africa Pelagic tot
aan Vlissingen en ontvang
€500 korting p.p.

Prijzen vanaf €5.200 afhankelijk
van huttype en gekozen traject

www.ineziatours.nl
info@ineziatours.nl
0597-431405

aangesloten bij
garantiefonds

De schitterende Atlantic Odyssey

vaart in 2018
voor het laatst!

**Mis dit spektakel niet,
reserveer nu plaatsen!**

Informeer naar de aanbieding!

Kijk op www.birdingbreaks.nl of neem contact op
via info@birdingbreaks.nl of (020) 779 20 30

Al 25 reizen met
gegarandeerd
vertrek!!

Vraag de gratis
reisgids aan!

IN 2017 MET EEN
GOED GEVOEL OP REIS?

Boek bij BirdingBreaks.nl en wij
compenseren vanaf nu uw CO2 uitstoot!

BirdingBreaks.nl

Vogel- en natuurreizen naar wereldwijde bestemmingen

Be part of the Great Migration.

ZEISS Binoculars & Spotting Scopes

// RELIABILITY
MADE BY ZEISS

Introductie van de nieuwe ZEISS Conquest Gavia 85

Eerste keuze voor vogelaars.

Fitis of Tijftjaf? Met de nieuwste verrekijkers en telescopen van ZEISS hoeft u niets te missen. Dankzij hun compacte, lichtgewicht ontwerp, het ongelooflijk scherpe beeld en de dynamische focusing, zijn ze de ideale partner voor alle vogelaars die naar alle uithoeken van de wereld reizen tijdens de uitoefening van hun ornithologische passie. www.zeiss.nl/sports-optics

Verrekijkers & Telescopen

opticron

Natura BGA ED

Met een brede kijkhoek voor eenvoudiger kijken, ED-glas objectieven voor een helder en scherper beeld, een microscharnier body met tactiele rubber voor een betere greep. De Natura BGA ED geeft een nieuw niveau voor kwaliteit, prestaties en ergonomie.

Verkrijgbaar in 8x32, 8x42 en 10x42 vanaf €339,00

Verdere informatie vind je op www.opticron.nl, email sales@opticron.co.uk of neem contact op met je lokale dealer.

Foto Fransen, Amsterdam 020 6650471

Foto Rooijmans, Budel 0495 494890

Ringfoto Focus, Den Haag 070 3638398

Foto Milow, Geel, Belgium 0032 14 592367

Foto Sipkes, Groningen 050 3128684

Focus Optiek, Middelburg 0118 625310

Vogelinformatiecentrum,

Texel 0222 316249

Ringfoto Focus, Voorburg 070 3863519

Opticron, Unit 21, Titan Court, Laporte Way, Luton, Beds, LU4 8EF, UK Tel: +44 1582 723559 www.opticron.nl

Ontdek de natuur met **veldshop.nl**

boeken veldwerkmateriaal optiek

U VINDT ONZE PRODUCTEN
BIJ EXCLUSIEVE SPECIAALZAKEN EN
ONLINE OP WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

SLC 42 VEELZIJDIG, EN *TRADITIONEEL*

Sinds 1989 heeft de SLC-familie zich bewezen als een onmisbare en betrouwbare metgezel voor natuurobservatie. De nieuwe SLC 42 bouwt voort op deze traditie. Vogelaars kunnen blindelings vertrouwen op deze robuuste, multifunctionele kijker, op elk moment van de dag en onder alle weersomstandigheden. De HD-optiek met fluoridehoudende lenzen creëert bijzonder contrastrijke beelden met natuurgetrouwe kleuren en haarscherpe contouren. Het perfect op elkaar afgestemde ergonomische design zorgt voor een intuïtieve bediening en voorkomt vermoeidheid, zelfs bij langere observatieperiodes. Deze verrekijker biedt optimale ondersteuning, zowel overdag als in de schemering. Hij weet het hoofd te bieden aan elke uitdaging op lange observatietochten. SWAROVSKI OPTIK – momenten intenser beleven.

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

SWAROVSKI
OPTIK

meopta

MeoPro 8x42 HD

- 8X32 HD € 499,-
- 10X32 HD € 519,-
- 8X42 HD € 549,-
- 10X42 HD € 579,-
- 8X56 HD € 639,-

BESTE
KOOP
2015
roots

Speciale actie voor leden en tellers van **SOVON**:

Kijk snel op www.sovon.nl/kortingmeopta

Koop nu een Meopta verrekijker of telescoop en ontvang 10% korting op uw aankoop. Per verkochte kijker doneert Meopta bovendien 25 euro aan Sovon t.b.v. vogelonderzoek.

Deze actie is een samenwerking van **Meopta, Sovon en Het Vogelinformatiecentrum op Texel.**

Alle **Meopta** verrekijkers worden bij Meopta met de hand gebouwd en samengesteld met hoogwaardige componenten. Dit staat garant voor optische perfectie en betrouwbare prestaties in het veld.

In de grote verrekijkertest van Roots kreeg de **MeoPro HD 8x42** het "Beste Koop" predicaat.

Hanne Tersmette
Boswachter & enthousiast Meopta gebruiker
Natuurmonumenten

'Meopta is een fantastische aanvulling op mijn uitrusting. De kijker is handzaam en geeft een perfect helder en scherp beeld. Ik neem hem altijd mee als ik naar buiten ga!'

EUROPEAN
OPTICS
since
1933

Technolyt®

E info@technolyt.nl • T +31(0)75 647 45 47 • I Technolyt.nl

meopta.com

Minder mezen?

Waar zijn de mezen? Dat vroegen deelnemers aan de Jaarrond Tuin-telling zich af vanaf september 2016. Ze telden in hun tuin beduidend minder Kool- en Pimpelmezen dan in het voorgaande jaar. Uit tuintellingen in Duitsland en Engeland kwamen soortgelijke signalen. De Nationale Tuinvogeltelling in januari bevestigde dit beeld. Minder mezen in de tuinen dus.

Al snel werd gedacht aan het effect van een erg slecht broedseizoen. Uit de gegevens van duizenden nestkaarten bleek dat Koolmezen in het voorjaar van 2016 relatief laat begonnen met broeden en kleine legfels hadden. Ze brachten historisch weinig jongen groot, wat ook bleek uit ringvangsten (CES-project). De Pimpelmees kende vergelijkbare resultaten. er saldo waren er daardoor flink wat minder mezen dan in succesvolle jaren. Toch was dat niet het hele verhaal. In de beukenbossen voltrok zich in 2016 een zogenaamd volmastjaar: vanaf november lagen er overal beukennotjes waaraan de mezen zich te buiten konden gaan, terwijl vetbollen in tuinen onaangeroerd bleven. PTT-tellers, die vooral in het buitengebied actief zijn, zagen dan ook gewone aantallen: gemiddeld 10 Pimpelmezen en 16 Koolmezen per getelde route. Ook vond er in het najaar maar bar weinig doortrek van mezen plaats (trektellen.nl). Van aankomst uit oostelijker gebieden was vrijwel geen sprake. De mezen bleven waar ze zaten en dat was vooral niet in tuinen.

*Koolmees op sparrenkegel.
Foto: Menno van Duijn/AGAMI*

